

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiae Doctoris Canonici Ecclesiae
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitu Iucundissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Cap. XIX. De execrando luxu pluralitatis ferculorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

quidem humefari gaudent, illa verò calefcere; Rursum, has quidem vos elicit, eius que gratia prodeunt; illas autem solus vigor excitat, & in ipso ille cantillant. Quamobrem si voles vir esse virtuose Musicus, & concinnus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipsam non fines egressam inquinari; sed cum in confectibus, à ratione fuerit accensa, tum vaticinari eam, & canere iustioracula inbebis.

Quibus obseruatis, intra honestatis, ac temperantiaë limites continendo vini appetentiam, hilaritatem animi laxiorem, in conuiujs laicorum, nemo cordatus improbabat.

CAPVT XIX.

De luxu plurium ferculorum.

Meminerint velim primò delicatula ista Iouis cerebella, quæ tot ferculorum cupedijs exturari demùm vix queunt, meminerint, inquam, illius verbi, quod Cicero verissimè protulit: *Pauco cultu natura contenta est, desiderijs omnia conduntur.* Et Boethius: *Paucis minimisq; natura contenta est, cuius satietatem, si velis superfluis vrgere, aut iniucundum quod ingesseris, fiet, aut noxium.* Et aliquibus interiectis: *Humanum genus in tota prima etate fuit sine carnibus, & delitijs varijs ciborum, & ideò mirandum est, quomodo voluptas tantum creuit, quæ à tanta parcitate inchoauit.* Conqueritur id Innocentius Papa tertius: *Initium vitæ hominis aqua & panis, & vestimentum cõtegens turpitudinem.* Nunc autem, gulosi nõ sufficiunt fructus arborum, non genera leguminum, non radices herbarum, non pisces maris, non bestiaë terre, non aues cæli; sed quæruntur pigmenta, comparantur aromata,

Natura paucis contenta. Tusc. quæst. lib. vlti. 2 De consolat.

Lib. 7. de contemptu mundi. ca. 17. Eccl. 29.

ca. 114.

ra, nutriuntur altitia. Capiuntur ob escam, quæ studiosè coquuntur, arte coquorum, quæ lautè parantur, officio ministrorum, alius contundit & colat, alius confundit & conficit, & substantiam vertit in accidens, naturam mutat in artè, vt saturitas transeat in esuriem, vt fastidium reuocet appetitum, ad irritandam gulam, non ad sustentandam naturam, non ad necessitatè supplendam, sed ad auaritatè explendam. Contemnitur mediocritas, & superfluitas affectatur, in diuersitate ciborum, in varietate ciborum. Auiditas nescit modum, & varietas excedit mensuram; sed & mens grauatur, stomachus turbatur, sensus opprimitur. Inde non salus, & sanitas, sed morbus & mors.

Hæc Innocentius cui vt auream Musonii doctrinam hic subiiciam, qs vetet? quis prolixitatem nobis ad probrum obiiciat? Gula, inquit ipse, condita est, vt ciborum meatus esset, non voluptatis instrumentum. Venter in animali eadem gratia, qua radix in omnibus plantis, factus est, etenim, vt plantam radix alit, forinsecus nutrimentum attrahens; sic venter animal nutrit, cibis & portionibus, in ipsum deriuatis. Rursus vt plantæ aluntur, perduratiõnis, haud voluptatis causa: non secus hominibus, vitæ sustentandæ remedium, victus est concessus. Quas ob causas edendum vt viuamus, non vt voluptuemur. si quidem ad optimam Socratis sententiam nos accommodare voluerimus, qui bonam hominum partem viuere dixit, vt edant, se autem edere, vt viuat. Enimvero quisquis probitatis studiosus fuerit, haud quaquam vulgo hominum similis erit, viuendo vt edat, sicut illi, præ cunctis ciborum illecebras captantes. Porro, quod Deus hominum conditor, cibum atque potum pro incolumitate, non delitiis largitus sit, hinc intelligi licet. Quippè alimentum, dum maximè munere

Lib. de vi-
Hu apud
Srot. Ser.
18. de incō-
tinentia

suo fungitur in concoctione, atque digestionem, nullo suavitatis lenocinio nos afficit, sed nutrit duntaxat, & vires reficit, quamuis multo longius tempus interim eat, quam dum edimus.

Nota:

Oportuisset autem, si Deus delectationis gratia, cibum nobis machinatus esset, longiori illo tempore voluptatem sentiri, non breuissimo tantum inter deglutendum. Sed licet tum momentanea sit ista glutientium suauitas, infinita tamen obsonia excogitauit. Maria nauigantur, ad vltima vsque littora. Maius studium coquis, quam agricolis impenditur. Aliqui tota praedia, in conuiuiorum apparatu consumunt. Annon hoc miserrimum est? praesertim cum nihil vtilitatis corpori accedat, ex tam sumptuosa dapium structura. Omnino enim contraria ratione, qui communissimis cibis vtuntur, robustissimi sunt. Itaque seruos dominis, agrestes vrbanis, pauperes diuitibus validiores, vt plurimum videas, laboribus aptiores, tardius fatigari operando, rarius egrotare, facilius ferre frigus, aestum, vigilias, & quidquid eiusmodi est. Etiam si autem ex aequo tum preciosus, tum vulgaris victus, corporis robur auferent, nihilominus vulgarem praefere conueniret, vt qui magis sobrius sit, magisque bonum virum deceat: sicut & parabilis, difficili paratu: & simplex, elaborato, & exquisito, qui in promptu est, ingenuus, probisque viris, eligibilior est. Sed vt cuncta quae dictam attinent, paucis complectar, opus esse dico, scopum eius constituere, sanitatem ac vires: horum enim solum causa cibis assumendus, quem sumptuosum esse, nulla necessitas est. Huc vsque Musonius, non obscure inueniens tanta ferculorum varietate, potius debilitari corporis vires, quam instaurari, cuius praecipue causa cibum sumimus. Quo fit vt illi, qui, vt Lactan-

tius

tius Firmianus loquitur, edendi ac bibendi officium
ventris plenitudine metiuntur, quod illis Deus contu-
lit, ad vitam tuendam, in suam perniciem conuertunt.

Diuinar:
Insti. lib:
6. cap. 20.

Nam vt benè Diuus Augustinus, *Esca nimia ac va-
ria, non solum animas, sed & corpora nostra plurimum
ledunt, & ad infirmitatem perducunt. Solet quippè
per nimiam auiditatem ciborum, & poculi intemperan-
tiam, frangi stomachi fortitudo, nec non & abundan-
tia sanguinis, per choleram, & plurima agritudines,
escarum largitate contingunt. Sicut enim anima & cor-
pori sunt ista contraria; ita medela est vtrisque, ciborum
parcitas.*

Lib. de sa-
lutar. do-
cum. ca. 36:

Et multis rationibus euidenter probari posset,
quam diximus ferculorum multipliciter, genui-
nam sanitatis, ac virium pestem esse. Annon anima-
lia viribus magis vigent, quæ simplici victu naturæ
sux congruenti, vescuntur? Atque hominis natura,
vt dictum, paucissimis, & eger, & contenta est. quin
ergo, si fercula multiplices, ingenti ruinæ non subia-
ceat? Constat enim varios cibos, iuxta variarum qua-
litatum commixtiones, hic remissas, illic intensas, a-
libi mediocres, in aliis omnino modum, excedentes,
inueniri, quæ, non ita facile, vi nutritiua, ob varieta-
tem, superari, atque vt alimentum, assumi possunt.
Id vel ex eo colligas, quod medici conualescentibus,
ad recuperandas amissas vires, non multos, nec va-
rios, sed vnum alterumvè, bonum ac solidum cibum,
suadeant. Hic accedit, quod natura sit vniformis
in operatione sua, quoad conuersionem ciborum,
in substantiam humani corporis, quare cum plures
dapes stomacho ingesseris, ex facilius concoquen-
tur, quæ digestionem faciliorem sunt affectæ: Et quod
durius est, ac viscosius, hærebit in ventriculo diu-
tius.

Probatum
ferculorum
multiplici-
tas esse no-
cua.

Ciborum
varietas
damnosa.

*Pulchrum
simile,*

tius. Jam si post horas aliquot, alia superingesseris
annon necesse erit, alimētum putrescere, cū con-
coctio magis ac magis impediatur? sicut enim si ol-
læ bullienti frigidam superinfundas, eius feruorem
reprimes: Ita si crudis in ventriculo cibis, alios ac-
cumules, naturalem impedies digestionem. Certius
experimentum quasi ad oculum cape. Ponantur
duo æqualis omninò sexus, ætatis, virium, comple-
xionis. Utatur hīc simplici tantūm ac vulgari cibo;
ille alter lautè viuat, plura quotidie cibaria, opipa-
rè extructa, absumat. quid consequetur? non ali-
ud, quàm quod suprà Musonius docuit. Ille sanis-
simus erit; iste valetudinarius: ille durissimos
labores poterit facilius exantlare; iste mollicu-
lus, tenui difficultati succumbet. Ille & acumine in-
genii, & animi promptitudine, ad res agendas plu-
rimūm valebit: iste obtusa mentis acie, vecors, & ad
omnia cum laude tractanda, inidoneus, atque vt
Plautino verbo vtar, *Testudineus* reperietur. Atqui
verò, hæc nunc omnia in postremis habentur, ac vi-
li pensa iacent, atque despiciuntur, tot ferculis re-
dundant mentæ & abaci conuiuiorum, vt capi vix
possint amplitudine, longitudine, ac latitudine ta-
bularum. Omnia conquiruntur terra marique, volu-
cres & altitia non sufficiunt, syluæ euertuntur, flu-
mina disquiruntur, stagna & piscinæ spoliantur, mil-
le eduliorum lautissima quæq; immenso precio ap-
parantur. non hīc sumptui modus, non artificio
condiendi limites vlli, non luxui finis.

*I. ucan. in
4. di.*

O prodiga rerum, libeat mihi exclamare
cum Poëta:

*Luxuries, nunquam paruo contenta paratu,
Et quasitorum terra pelagoq; ciborum,*

Ambi-

*Ambitiosa fames, & lauta gloria mensæ.
Discite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat; non erigit ægros,
Nobilis, ignoto diffusus consule, Bacchus,
Non auro Myrrhaq; bibunt, sed gurgite puro,
Vita redit. satis est populis fluuiusq; Ceresq;.*

*Idipsum probat Horatius quoque:
Nempè inamarescunt Epulæ, sine sine petita,
Illusq; pedes, vitiosum ferre recusant
Corpus.*

*Lib. 2. sen.
sat. 7.*

*Monet ergò Ouidius non temerè:
Parcite mortales, dapibus temerare nefandis,
Corpora.*

*Nec antiquis olim Romanis probatus fuit, iste tot
dapum ac missuum apparatus; quin imò, planè re-
iectus. Id asseuerat Alexander ab Alexandro: Vete-
ribus namq; Romanis, inquit, cibus mundus erat, at-
que simplex, neq; operosis condituris, aut appetentia ex-
quisitus, sed sine apparatu & sine impensa. Prandium. n.
& cæna in propatulo fiebant, quia palam cœnare, de-
decus non erat, secretò verò cœnasse, probro & ignomi-
niæ fuit, id quod Lacedæmoniis quoq; Lycurgi lege pro-
hibebatur; hoc ideò constitutum ferunt, ne quis altero
splendidius vesceretur. Quare eodem Alexandro au-
thore, cùm ædiles creabât olim Romani, voluerût,
vt popinæ, & ganeata obsonia interdicerentur. Ac Nero
quoq; ædilitio munere perfungens, acri edicto statu-
it, ne quid in popinis cocti, ac delitiosi, præter legumina,
venum prostarer, vt de eorum frugalitate, mordax
Satyricus, egregiam laudem dixerit:*

*Lib. 5. ge-
nial. ca. 22.*

Lib. 4. c. 32.

*Iuuenal.
Satyr. 11.*

*Hæc olim nostri, iam luxuriosa, senatus
Cæna fuit; curius paruo quæ legerat horto,*

Cc 4

Ipsè

*Ipsè focus breuibus ponebat oluscula; quæ nunc
squallidus in magno fastidit compede fossor.*

Guido B- Quare Fabritius Lucinus, & Quintus Æmilius
zuric. lib. 1. Pappus Censores, Cornelium Ruffinum, bis confus-

Valerius
lib. 2. ca. 4.

lem ac dictatorem, senatu mouerunt, nullam aliam
ob causam, quàm quod cõperissent, eum cœnæ gra-
tia, decem pondo argenti expendisse. Et Marcus An-
tonius & Lucius Flaccus Censores, Duroniũ similiter
senatu excluderunt, q̄ legem de coercendis cõuiuio-
rum sumptibus, latam, cùm Tribunus plebis factus
esset, tollere uoluisset. Nã imprudenter conscende-
rat Rostra, hæc uerba, Valerio referente, ad populũ
faciens: *Fræni sunt iniecti nobis Quirites, nullo modo
perpetiendi; alligati & cõstricti estis, amaro uinculo ser-
uitutis. Lex enim lata est, quæ nos frugales esse iubet, ab-
rogemus istud horridæ uetustatis rubigine obsitum im-
perium: Etenim quid opus est libertate, si uolentibus lu-
xu perire, non licet?* Hæc Duroniũ, grata nostratibus

Ælian. lib.
2. de varia
historia. Et
Ægid. Al-
bertin. in
libello de
compot. &
conuiuio.

Epulis concione. Et Marcus Antius quidam, Librũ
ediderat, de apparandis, & condiendis uarij generis
epulis, atq; cupediis; quouè cultu abacus, omniuã-
rio rerum splendore exornandus esset, quo ordine,
qua uicissitudine, serui atq; ministri mensarum ob-
sequia dexterrimo famulatu deberent obire. res ea
quã primũ ad senatum Romanum delata fuit,
omnia passim. eius libri exemplaria, cõquisita, pub-
lico in foro cremauit. idem, autor Antius, iudici-
um, experturus erat, ni matura fuga rebus suis pro-
spexisset. Phocion quoque Atheniensis, filio suo, qui
plura solito coëmerat obsonia, hisce uerbis minatus
dicitur: *Si plura quàm natura tua postulat ingesseris,
condignas mihi pœnas lues, illicò.* Nam eæ statim sese
post nimiam repletionem complures inducendo
molestias ostendunt.

Stobæus
serm. 15. &
20.

Quare

Quare cōsultissimum, imò & licitissimum foret, hoc modo conuiuia instituere, vt non nisi paucissima fercula, ad summum quatuor aut quinque, nō superfluis apparatus condimentis ac mixturis, sed antiqua maiorum nostrorum simplicitate confecta, cōuiuis apponere; & quod aliās, euidenti cum iactura, in prodigalem luxum pluriūm ferculorum perderetur, pauperū vsibus si non omninò, saltem ex parte destinare. sed quotusquisq; est, qui hunc animum velit inducere? *Miserabile profectò, vt cum Granatē-* *Ducis pec-*
sis verbis ad finem contendam; Miserabile, multumq; *cat. lib. 2.*
dolendum est, voluptatē tam exiguae partis corporis hu- *p. 1. cap. 8.*
mani, totum hominē in infernum precipitare, & omnia
membra, sensusque corporis, pati debere pœnas aternas,
propter cupiditatem breuissimam membri vnus. Non a-
nimaduertis quàm turpiter erras, nutriens corpus, quod
paulò post futurum est esca vermium, tam delicatè, tam
uariis ac preciosis cibus, negligis autem animam tuam,
quæ mox ante diuinum tribunal sistetur, quæ vacua vir-
tutibus, cum venter plenus sit cibus preciosis, aternis tor-
mentis mulctabitur? Et si anima condemnetur, certus
esto, corpus quoque suas pœnas habiturum. Quemadmo-
dum enim corpus propter animam creatum est, sic &
cum anima punietur. Contemnens itaque partem tui no-
billiorem, & in delirijs nutriens ignobiliorem, perdes v-
tramque, & tuo te iugulabis gladio. Caro enim quæ tibi
data est in adiutorium, laqueum tendit vitæ tuæ, & te
comitatur ad tormenta, quemadmodum in vitijs hîc se-
quebatur.

Audi ergò qui tanta epularum varietate, caperis, audi pro huius capitis clausula, disertissimum vi-

Deremed.
viriusque
fortune.
li. 1. dial. 18.

audius? Non iocor tecum, nec te terreo. Scis, etsi forte
disimules, te illi conuiuio præparatam escam, & forte
iam cœnæ tempus instare. Certè autem, longius abesse iam
non posse. Nam & breuis est lux, famelicq; conuiuia, &
quæ mentem instruit, mors, impigra, quid tibi tunc lau-
titia istæ profutura sunt? videris.

CAPVT XX.

*Aliquot sumptuosissimorum conuiuatorum
historia.*

Non ideo, iam sæpè monitum, adducimus eius-
modi, extra omnem modû, atq; orbitam va-
gantes, honestatis contemptores, quod cuiquam, ad
eorû, vel imitationem minimâ, authores esse cupia-
mus, q, ne cogitatione quidè, nobis affingi patimur.
Eò tendimus, id spectamus, vt omnis luxus in ma-
lam rem facessat atq; abeat; ad eius proindè maio-
rem execrationem, ac diras, huiusmodi comessato-
rum portenta, quædam in medium producemus,

*L. 7. de va-
ria hist.*

Straton Sidonius, Æliano referente, omnes homi-
nes luxu, & munificentia conuiuiorû, superare contèdit.
quamobrem Theopompus Chius, eius vitam com-
parasse fertur Phæacum comestationibus, quas Ho-
merus pro suo singulari ingenio, acerrimè taxando
oppugnauit. Egregie certabat cum Nicocle Cyprio,
nulla tamen de re honesta ac seria, sed de cupiditiis
tantum, atq; ciborû lautitia. Nam cum vterq; de al-
terius coniuiali splendore audiret, à peregrè aduen-
tantibus, vterq; alterum quadam æmulatione, ma-
iori ferculorum apparatu superare contendebat.
Verùm neuter potuit hac diu voluptate frui; Vterq;
in conuiuio tandem extinctus.

*Ælian. l. 9.
varia hi-
storia.*

Demetrius Poliorcetes, cum obsidione cepisset
vrbes